

VERENIGING
Vrienden
van
Sonsbeek

De Vereniging van Vrienden van Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem wil een klankbord zijn voor de bezoekers van de monumentale parken en voor de eigenaar van de parken, de Gemeente Arnhem. Het doel van de Vereniging is mee te werken aan de instandhouding en verfraaiing van de parken Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem. Vrienden van Sonsbeek ondersteunt Bezoekerscentrum Sonsbeek financieel met een bijdrage per lid.

De contributie per lid bedraagt per jaar:

voor particulieren € 13,50, voor verenigingen € 35,- en voor bedrijven € 50,-; Bankrekeningnummer: NL30 ABNA 0406 333 505 t.n.v. Vrienden van Sonsbeek. **ANBI:** de Vereniging is door de fiscus erkend als culturele 'Algemeen Nut Beogende Instelling', wat inhoudt dat donaties met de factor 1,25 voor de fiscale aftrek mogen worden vermenigvuldigd.

Bestuur Vereniging Vrienden van Sonsbeek:

Edzard Gelderman (voorzitter) tel. 443 14 57
Luuk Broer (secretaris, Bulletin) tel. 442 49 56
Niels Wildering (penningmeester) tel. 06-51829265
Danielle Jansens (ledenwerving/-admin.) tel. 442 10 94
Tjada v/d Eelaart-de Sitter (schouw/website) tel. 445 50 98
Koos de Vos (educatie/Groenforum) tel. 363 49 71
Gerard Nijhuis (parkgidsen) tel. 339 08 00
Adviseurs: Joop Morsink (historie)
Jeroen Glissenaar (gemeentelijk parkbeheer)
Jeroen Voskuilen (Molenplaats/Bezoekerscentrum)

Ledenadministratie:

Vereniging Vrienden van Sonsbeek, per adres:
Bezoekerscentrum Sonsbeek, Zypendaalseweg 24a, 6814 CL Arnhem.
Email: info@parksonsbeek.nl. Website: www.parksonsbeek.nl

**MOLEN
PLAATS**
Sonsbeek - Arnhem

Bezoekerscentrum Sonsbeek bevindt zich in een overgangsfase waarin imago en naam worden aangepast en zal verder gaan onder de naam **Molenplaats Sonsbeek**. Molenplaats wil bezoekers bewust maken van de mooie groene kanten van Arnhem door het organiseren van exposities, excursies en evenementen. Molenplaats geeft informatie over de Arnhemse parken en is een goed startpunt bij een bezoek van die parken. Website: www.bezoekerscentrumsonsbeek.nl.

Bestuur Stichting Bezoekerscentrum Sonsbeek:

Leo van der Meer (voorzitter), Leon Tjakkes (penningmeester), Anne Marie van Lanen, Ton Jansen, Paul Baeten.

Beestenspul rond randje Sonsbeek

Begin mei. Zowel bloemen als bomen zijn full speed uitgelopen. Veel vogels hebben jongen gekregen alleen de zwanen nog niet. De koeien zijn gearriveerd. Ze hebben een afgebakend stuk wei ter beschikking gekregen. Het is niet de bedoeling dat het wordt gebruikt door anderen vinden ze.

Geregeld worden de ganzen weg gebonjourd. Maar er is niet tegen op te treden. De ganzen blijven grazen maar wel op een afstandje. Korter gras is wel makkelijk voor ze. Kunnen ze beter op lopen. Gisteren in de Jansbeek. Een sliert van 3 koppeltjes. Tussen elk koppeltje hun jongen. Met 5, met 2 en een met 3. Bij de Sonsbeekweg aangekomen wilden ze perse naar de overkant. Na enig getreuzel de stoute schoenen aangetrokken en in processie, tussen het afgeremde autoverkeer door, naar de overkant. Zo, dat hebben we toch maar mooi weer geflikt zonder doden zie ik ze denken. "De koeien eten ook boterbloemen!" merkte Marlies op bij het kof-fedrinken na het Nordic Walken. Wat een opmerking. Waar komt boter anders vandaan? Juist.

Een top hangplek. Het is nu avond. Zwermen kraaien zwieren rond de nieuwbouw van de bioscoop. Neergestreken op de dakrand en de torenkraan observeren en inspecteren ze de bezoekers van de binnenstad en nemen kwetterend de belevenissen van die dag door.

Valentino Dorigo

Bij de voorpagina en bij deze foto: op 7 mei heeft het Natuurcentrum alvast 4 koeien in de Grote Weide gezet. Na het maaien van de weide begin juni werden het er 12.

25 Jaar na de storm

Een zware storm legde 25 jaar geleden een deel van park Sonsbeek plat. Theo Beemsterboer maakte het als boswachter mee. Redacteur Gerard Herbers herinnert hem aan de gebeurtenis en samen maken ze er een spannend relaas van in. Inmiddels is de Stormvlakte weer begroeid. We zien op die plek spontaan opgekomen boomsoorten die we in het als park beheerde deel van Sonsbeek nauwelijks aantreffen.

Na afloop van de reguliere dienst, op 30 januari 1990 rond 17.00 uur, wordt mij gevraagd beschikbaar te zijn voor dienst in de centrale meldkamer van de Arnhemse gemeentelijke dienst MOW (Milieu en Openbare Werken) vanwege de mogelijk zeer zware storm die avond. In de loop van de avond neemt de wind inderdaad in hevigheid toe en komen er steeds meer meldingen door politie en brandweer over omgevallen bomen langs de openbare weg. Vanwege de toegenomen ernst van de meldingen worden op die 30e januari 1990 in allerlei vier zaagploegen geformeerd, twee in Arnhem Noord en twee in Zuid. De coördinatie gebeurt vanuit de meldkamer van MOW en de politiemeldkamer Arnhem geeft de meldingen telefonisch door.

Diverse aannemers worden ingezet met shovels en vrachtwagens om de talloze omgewaaide bomen af te voeren of aan de kant te schuiven. Ook de brandweer levert een actief aandeel (hoewel later blijkt dat ze toch beter met de brandspuit dan met de motorzaag konden omgaan). De meest getroffen gebieden liggen in Noord, met name in het gebied rond de Koningsweg, de Schelmseweg, de wijken Alteveer en Cranevelt en in de parken Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem.

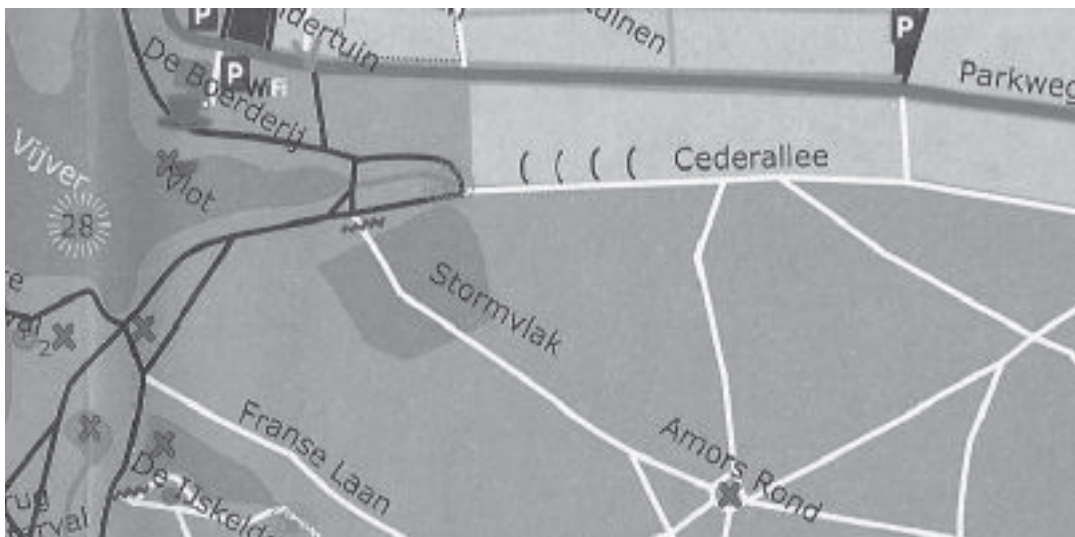
Ravage

Inmiddels heeft de storm met snelheden ruim boven de honderd kilometer per uur (windkracht 11) flink huisgehouden, met name in Park Sonsbeek. Op de helling tegenover De Boerderij is een ware stormvlakte ontstaan. Bomen zijn afgeknapt als luciferhoutjes en liggen kris kras over elkaar over een tamelijk grote oppervlakte. De houten trap tegen de helling is helemaal bedolven en vernield. Tegen middernacht gaat de storm liggen en kan ik eindelijk naar huis, maar dat heeft nog heel wat voeten in aarde, want aangekomen bij Gulden Bodem blijken alle toegangswegen naar het Koetshuis, waar ik woon, versperd door omgevallen bomen. De in allerlei opgeroepen collega's met motorzaag en shovel, maken alsnog de weg vrij naar een welverdiende nachtrust.

Opruimen of niet?

Dagen later, als de storm is geluwd en de commotie bedaard, ontstaat de discussie over het al dan niet opruimen van het stormhout. Voorstanders van een meer natuurlijk beheer wijzen erop dat dood hout van belang is voor de ecologische kringloop. Wat in het bos valt moet blijven liggen. Tegenstanders zijn van mening dat in een stadspark eigenlijk geen sprake is van natuur en dat een park vooral mensenwerk is en er geordend bij dient te liggen. Ook de gemeenteraad gaat zich ermee bemoeien en uiteindelijk wordt bepaald dat in een beperkt bosareaal stormhout kon blijven liggen, maar in een ander deel massaal stormhout geruimd dient te worden. Vandaag is nog goed te zien tot welk resultaat deze beslissing heeft geleid. In het ene gedeelte van de toen-

Op de park-plattegrond, die gratis is af te halen bij de balie van Molenplaats, staat de 'stormvlakte' aangegeven in het gebied tussen de Grote Vijver en de Ronde Weide.

malige stormvlakte dat vol staat met 'opschot' van pioniersoorten als berk en lijsterbes, liggen rottende, dode bomen. Het andere gedeelte ziet er uit als een 'keurig' bos met jonge, rechtop groeiende beuken en eiken.

Theo Beemsterboer

Stadslandbouw in 1941

Zoeken in gedigitaliseerde oude kranten op de website www.delpher.nl levert bij gebruik van de onderscheidende trefwoorden steeds weer verrassende resultaten op. Zo kwamen we ruim twee jaar geleden aan grote delen van het verhaal van Hotel-Restaurant Sonsbeek van 1900 tot 1944. Het trefwoord 'aardappel' gecombineerd met 'Sonsbeekweide' levert ook een verrassing op.

Bijgaand bericht was op 20 december 1941 nieuws in de Arnhemsche Courant: aardappelteelt in park Sonsbeek en op ander gemeentelijk grasland. Later in die maand drukte een reeks regionale en landelijke kranten een foto met bijschrift af van het ompspitten van de 'Grote Sonsbeekweide'. Helaas is die krantenfoto te vaal om af te drukken. Dus bleef het nieuwtje van de stadslandbouw op Sonsbeek van bijna 75 jaar geleden een tijdje in de la. Tot Geert Visser me aansprak: "In de oorlog zijn er aardappels geteeld op de Sonsbeekweide en ik heb er een scherpe foto van". Dat hadden we nodig. Het is een spectaculaire, scherpe foto, met de Witte Watermolen en huizen in de Burgemeesterswijk als herkenningspunten.

Leverde die stadslandbouw in 1941 ook wat op?

'Flinke aardappeloogst bij Sonsbeek', kopt het Nieuws van de Dag van 12 augustus 1942. 'Naar we vernemen heeft de verbouw van aardappelen op de groote weide van Sonsbeek alhier niet minder dan 100.000 kg. opgeleverd. (...) Een commissie zorgt voor de verdeling.' Tegenwoordig oogst men zo'n 40 ton aardappelen per ha, dus die opbrengst van 3,5 ha in Sonsbeek kan best. De krant gaat enthousiast verder met: 'Thans wordt een aanvang gemaakt met den verbouw van boerenkool en knolrapen.'

In de Arnhemsche Courant van 2 augustus 1942 klaagt een startende volkstuinier over de slechte oogst in zijn gloednieuwe volkstuin in Arnhem-Zuid. Daarop reageert de krant dat weinig volkstuinders waren verschenen op de voorlichtingsbijeenkomsten en op de tentoonstelling ter voorbereiding van dit gemeentelijke stadslandbouwproject. Met de zin: 'De gedachte, dat de domste boer de beste aardappels krijgt is telkens gelogenstraf', zette 75 jaar geleden de lokale krant de klagende lezer op z'n plaats.

Deze foto van het ompspitten van de Sonsbeekweide stond symbool voor gemeentelijke initiatieven in vele steden in die oorlogsjaren. In reactie op de voedselschaarste en de stijgende prijzen werden stadsparken tijdelijk veranderd in bouwland. Het dagblad Het Volk noemt op 1 augustus 1942 praktijken in Rotterdam, Utrecht, Den Haag, Amsterdam en Arnhem. De opbrengsten worden volgens de krant 'via de bestaande uitreikingskantoren van goedkope levensmiddelen verstrekt aan lokale weeshuizen, gezinnen van armlastigen en werklozen. Zonder bon en zonder bijbetaling.'

Luuk Broer

De foto op de volgende pagina verscheen eind december 1941 in een reeks regionale en landelijke kranten, met het verklarende bijschrift: 'Geen vierkante meter onbenut. Het gemeente bestuur heeft besloten om de bekende Sonsbeek-weide te laten scheuren voor den aardappel-teelt.'

Foto: Pax-Holland - De Haan-c

Kijken in Huis Zypendaal

Ik word ontvangen door Marlée van Veen, ervaren en enthousiaste gids van Huis Zypendaal, en, naar later blijkt, ook van enkele andere vestigingen van Geldersch Landschap en Kasteelen. Kortweg GLK, zie de website www.glk.nl. Voor ons werd het na twee jaar tijd weer eens te wijzen op die andere voormalige buitenplaats in onze monumentale parken, Huis Zypendaal van de invloedrijke Arnhemse familie Brantsen, de 19e eeuwse burens van de familie Van Heeckeren die Huis Sonsbeek bewoonde. Voor Arnhemmers heten die voormalige landhuizen overigens Kasteel Zypendaal en Witte Villa.

Mijn eerste vraag is: waarom bezoekt men Huis Zypendaal? Kort en duidelijk antwoord van Marlée van Veen: om te kijken. Veel parkbezoekers wandelen om de slotgracht heen en vragen zich af hoe dat geheimzinnige, gesloten gebouw er van binnen uitziet. Het Huis is voor publiek open op alle zondagen van 11 tot 17 uur van april t/m oktober. Op die zondagen krijgen de toevallige, spontane bezoekers zowel als de juist geplande, gerichte bezoekers een rondleiding van een uur door alle kamers van de benedenverdieping.

Tweede vraag is: wat bieden jullie die bezoekers? Antwoord: hoe een rijke patriciersfamilie woonde en leefde in de 18e en 19e eeuw. De rondleiding begint voor de historische schilderijen in de gang. Daarna bezoekt men achtereenvolgens de zes stijkkamers van de benedenverdieping die elk anders zijn ingericht en waarin de rondleider een toelichtend verhaal vertelt. In de laatste kamer, de blauwe kamer, rondt men het verhaal af en daar zijn souvenirs te koop: documentatie, ansichten, streekproducten. De bovenverdieping, de kelders en de zolder blijven voor bezoekers gesloten, dat is de werkruimte van de Stichting GLK waarvan Huis Zypendaal sinds 1975 het hoofdkantoor is.

Derde vraag: wat was de relatie van Huis Zypendaal en z'n voormalige bewoners met het park en met de stad? Antwoord: het park was onderdeel van het leven en wonen van de Brantsens die ook twee huizen in de binnenstad hadden. Sommige schilderijen tonen stukjes van Arnhem. In één van de kamers komt de familie Brantsen ter sprake die 7 generaties lang regenten en burgemeesters leverde aan de stad, kamerheren aan het koningshuis, parlamentsleden aan het land, en zelfs een tijdje een staatshoofd. Zie de stukken over Zypendaal tijdens de Brantsens en daarna *) die in het Bulletin VVS hebben gestaan.

Ten slotte vertelt Marlée van Veen dat huis Zypendaal regelmatig wordt besproken door groepen en dat er huwelijksluitingen plaatsvinden. De Kerstopenstelling met sfeerverlichting is een traditie. Tijdens het jaarlijkse Sprookjesfestival zetelt prinses Arnerijntje met haar gevolg in het kasteel en het is gratis open voor bezoek tijdens de Open Monumentendag op zondag 13 september a.s.. Kom kijken, laat u rondleiden en hoor het geheim van het 'mannelijke van de Zyp'.

Luuk Broer

*) Zie Bulletin VVS van:

-jg 15 nrs 1,2,3 - H.W.Tiemens - de laatste bewoners van kasteel Zypendaal

-jg 17 nrs 1,4 - J.Jas - Zypendaal na de Brantsens

-jg 20 nr 4, 21 nr 1 - Brantsen en Zypendaal

Honden

Je bent nooit helemaal alleen als je in onze parken wandelt. Want vroeg of laat ontmoet je een hond. In principe houdt 'de baas' of 'het vrouwtje' zijn viervoeter netjes aan de lijn. Maar het gebeurt nogal eens dat er plotseling vlak voor je een hond uit de struiken tevoorschijn schiet. Hij spurt rakelings langs je om de eenden op te jagen. Of hij duikt het water in waarna hij - vlak voor je - zijn vacht uitgebreid begint droog te schudden. Soms springt het dier al dan niet woest blaffend tegen je op. Zoals die enorme dog die mij bijna omver gooide. Wat hij, volgens zijn baas, anders nooit deed.

De baas keek me verontwaardigd aan, toen ik geschrokken achteruit deinsde: het was mijn eigen schuld want in mijn bruine jas leek ik op een beer en daar moest zijn hond uiteraard niks van hebben. Of zoals dat over-enthousiaste, harige exemplaar van een mij onbekend ras dat spontaan mijn gezicht af begon te lebben. De baas keek vertederd toe - het was immers zo lief bedoeld. Een mini-hondje begon opgewonden te keffen toen het mij zag. "Mimi af - kom hier, KOM BIJ HET VROUWTJE". Het diertje reageerde niet op het commando, het bleef om mijn benen heen draaien wat het, uiteraard, anders nooit, echt helemaal nooit deed.

Voor de bijthond-achtigen maak ik in principe een omweg. Dat doe ik ook als een baasje mij niet al te stabiel overkomt: "Pipi, luister nou toch eens, je moet echt komen, want anders word ik boos en dan ben je nog niet jarig", riep een bazin tegen haar hond die ergens in de verte uitgebreid een konijnhol inspecteerde. Het gezag van bazen die lopen te bellen terwijl hun hond op een medewandelaar of op een andere hond af stevent, vertrouw ik eveneens voor geen cent.

Na Sonsbeek is Zypendaal is altijd een verademing. Ondanks het feit dat het een favoriet hondenparadijs voor de hondenuitlaatservice blijkt te zijn. Ik ontmoet er regelmatig een roedel van zo'n twintig honden die vrolijk kwispelend om elkaar (en om 'de baas') heen rennen. Zij hebben altijd alleen maar oog voor elkaar en nooit voor mij.

In de verte nadert een oude vrouw met een stokoude boxer aan de lijn. Ik glimlach: zo'n hond had mijn opa vroeger ook. Ik kroop als kleuter vaak bij 'Rex' in de mand, en schurkte me behaaglijk tegen zijn warme lijf aan. Hij rook zo lekker naar oude hond.

De hond trekt aan de lijn. Zijn vrouwtje kan hem nauwelijks houden. Het is duidelijk: hij wil naar mij toe. Ik loop op het duo af en streel het dier over de - o zo grijze - kop. "Dat doet deze Maggie anders nooit", blijkt ook nu. Ik vertel de oude dame over Rex. En we verbazen ons: zou Maggie iets voelen van mijn liefde voor haar rasgenoot van zo lang geleden?

In de maanden die volgen, kom ik Maggie regelmatig tegen. En altijd gebeurt er hetzelfde: waar Maggie ook mee bezig is, met snuffelen, plassen of met gewoon lekker lopen - als ze mij hoort, ruikt of ziet, trekt ze aan haar lijn en dan moeten we even knuffelen. Maggies kop wordt steeds witter. Geen wonder, ze is immers al ruim dertien jaar oud. "Maar ze doet het nog goed", vertelt het vrouwtje me telkens weer trots.

Honden in Sonsbeek.
Foto: Martijn Kriens, 2010

Het wordt winter, en het wordt weer lente. Ik realiseer me opeens dat ik Maggie al heel lang niet meer gezien heb. Zou ze dood zijn? Dan opeens, op een mooie lenteavond, zie ik een bekend silhouet. Maggie? Ja, ze is het. Ze rukt aan de lijn en schrijdt op haar ietwat stijve poten naar me toe - rennen is er niet meer bij - maar ze kwispelt nog even vrolijk en enthousiast als voorheen. Maggies kop is nu sneeuwwit. "Ze is nu 14", zegt haar bazin, "ze loopt wel erg langzaam, maar ze geniet nog duidelijk van een wandeling." Maggie kwispelt bevestigend en kijkt me opletend na, als ik na een flinke knuffel verder loop.

Het was begin mei. En inmiddels al weer weken geleden sinds ik mijn oude vriendinnetje gezien had. Ik voelde me een beetje droevig. Ze moest inmiddels haast wel dood zijn . . . De struiken rit-selden. Er schoot een hond te voorschijn. Een groot, wit dier. Maggie? Nee. Het was een Labrador, een blonde. Hij sprong, al kwispelend tegen me op en begon uitgebreid mijn handen te likken. "Sorry, mevrouw, sorry dat doet hij anders nooit", klonk het verontschuldigend. "Kom hier, Kim - KOM!"

Maar Kim luisterde niet, integendeel, hij drukte zich dicht tegen me aan. Dit is goed bedoeld, dacht ik. 'Voelt hij misschien dat ik verdrietig ben?' Mevrouw Kim glimlachte: "Dat zou wel eens kunnen", zei ze bedachtzaam. En ze vertelde hoe vriendelijk deze, o zo gevoelige hond, altijd op de stemmingen van haar, haar man en haar bezoekers reageerde: 'vooral als ze iemand kan troosten.'

Juni: vanochtend vroeg, toen ik eindelijk weer tijd had om door Zypendaal te wandelen, leek het of er in de verte tussen het zomerse groen iets wits bewoog. Ik versnelde mijn pas - het zou toch niet. . . Daardoor zag ik de lange, strak gespannen lijn niet die vlak voor me over het pad liep: met links van me een hijgende hond en rechts een bellende baas.

Clarien van Harten

Het nieuwe molenrad

Voor de medewerkers van de Witte Watermolen stond de afgelopen periode bijna geheel in het teken van het nieuwe waterrad. Om de 'maalloze tijd' te kunnen overbruggen is er flink 'voorge-malen' om voldoende meel op voorraad te hebben.

Maandag 13 april was het eindelijk zover: het verwijderen van het rad. Op brute wijze werd het rad met een kettingzaag bewerkt, waarna er telkens een stuk van het rad op een vrachtwagen werd geladen.

In de eerste weken van mei kwamen de mannen van Molenbouwer Vaags uit Aalten het nieuwe rad weer in elkaar zetten. Eerst werd de stalen as naar binnen geschoven, waarna deze werd ingepakt in twee eikenhouten balken. Daarna werd, onder de molengoot, het nieuwe rad in elkaar gezet; een hele klus, met alle bakjes van zo'n bovenslagrad (foto: 5 mei 2015).

De molen draaide toen weer. Alleen het waterluik, dat ervoor zorgt dat het water uit de goot op het rad valt, moest nog worden vervangen. Alles was er op gericht dat op 21 juni, Sint Jansdag, de molen weer zou draaien en malen. Voorbij is de 'staantijd'.

Ans Roefs

Zó uit de Evertslaan park Sonsbeek in

Vrienden

Ze hoeft er niet lang over na te denken als haar gevraagd wordt wat haar favoriete plekje in Sonsbeek is: de grote waterval. Dat heeft vooral met haar jeugd te maken. "Je moest en zou onder die waterval door, ook al wist je dat je er niet met droge schoenen vandaan kwam. En dan bovenlangs over dat smalle stenen stoepje, waar je deed alsof je andere kinderen er vanaf wilde gooien." Nog meer herinneringen: "Hebt u wel eens gehoord van de man met gekleurde glaasjes aan een stok? Even nadenken: aan die stok zat een rood, een geel en een groen glaasje. Daar keek je door en de wereld zag er voor een kind op slag totaal anders uit." Geen verre vriend dit keer maar een nabije vriendin: Marian Joosten-Pollmann. Ze werd een kwart eeuw geleden met haar man bij de oprichting van de Vereniging Vrienden van Sonsbeek direct lid. "Omdat wij vonden dat Sonsbeek in al zijn glorie moest blijven bestaan."

Als kind kwam ze regelmatig in Sonsbeek en Zypendaal. Als klein meisje woonde Marian Pollmann (1928) in de Izaäk Evertslaan. Je hoefde er maar naar beneden te lopen en je stond met je neus voor de grote vijver van park Sonsbeek. En dan was ook park Zypendaal niet ver meer weg. Dat deed je met een broetje of vriendinnetjes. Zomer of winter, het maakte niet uit. En zeker als er ijs op de grote vijver lag, lieten kinderen die niet met rust. "Dan schaatste je om het eiland heen. Je mocht niet te dicht naar de kant van het eiland. Daar was het ijs niet in orde." Schaatsen in Sonsbeek is natuurlijk van alle tijden. Al lijkt het wel alsof de winters destijds strenger waren en langer duurden. In haar herinnering moest het ijs in het park 9 centimeter dik zijn voor je er je schaatsen onder kon binden. Maar lang niet iedereen wachtte tot het zover was. Wie het geduld niet kon opbrengen, ging naar de vijver in park Warnsborn. Dat water was minder diep, dus lag er ook eerder ijs dat dik genoeg was.

Als je in Sonsbeek eenmaal aan de zwier kon, stonden er altijd wel kraampjes met koek en zopie. Voor wie dat ten minste kon betalen. Marian had nooit geld bij zich. Haar ouders stonden op het standpunt dat eten en drinken ook thuis te krijgen waren. Net zo lekker en ook nog eens goedkoper. We hebben het over de periode van zeg maar tweede helft jaren dertig, begin jaren veertig. En de ouders van Marian waren wat dat betreft standvastig. Er was weliswaar een theeschenkerij in Sonsbeek, in het pand waar nu een Chinees restaurant te vinden is, maar waarom zou je niet thuis thee drinken? Niet zelden stond zij dan in de keuken de kopjes vol te schenken. "Ik moest als oudste dochter altijd meehelpen."

School

Marian ging in de jaren dertig naar de rooms-katholieke lagere Jansstraatschool, dezelfde waar haar moeder als kind onderwijs volgde. Hierna ging ze naar de mulo aan de Eusebiusbuitensingel. Op de fiets of met tram lijn 2, waar je bij een halte langs de Bakenbergseweg opstapte. "De tram reed in het midden van de weg waar je nu plantsoen ziet." De tram was er niet alleen om mee naar de stad of naar school te gaan. "Een van mijn broers bond in de winter z'n slee achter de tram. Dat ging goed, zolang de wijkagent het maar niet zag. Die noemden we Snorrebaardje. Kinderen waren behoorlijk bang van die man."

Terug naar park Sonsbeek. De waterval was daar het hoogtepunt. In die omgeving was het avontuurlijk en kinderen hadden er veel plezier. Marian herinnert zich niet alleen de man met de gekleurde glaasjes aan een stok waar je tegen betaling door kon kijken. Er stond ook een vrouw die prentbriefkaarten verkocht. Ze had de kaarten altijd bij zich in een tas. Ook op het ronde weitje kwamen ze voor de oorlog al regelmatig. Jongens en meisjes, ook uit het gezin Pollmann dat acht kinderen telde, gingen vaak naar de bootjesvijver tussen de Fonteinvijverbrug en de Begijnemolen. "We maakten zelf bootjes. Eén van mijn broers maakte een keer een scheepje van een klomp. Daar maakte hij twee touwtjes aan. Hij stond aan de ene kant van het water met een touwtje, ik aan de andere kant. Zo trok je dan een bootje langs de kant. En je plaagde elkaar natuurlijk." Urenlang konden ze door het plezier aan het water van huis weg blijven.

Duitse lijndienst

Over een boot gesproken. Het gezin Pollmann ging nooit op vakantie. Wat wel gebeurde, was dat kinderen in de schoolvakanties door families werden uitgewisseld. Zo stapte Marian een keer op een Duits schip van een lijndienst dat in Arnhem aanmeerde en zijn passagiers naar Rotterdam bracht. "Voor een gulden. Er werd veel Duits op die boot gesproken, herinner ik me nog. In Rotterdam werd ik afgehaald door een oom die me

Marian Pollman met een broer in Sonsbeek in 1932. Bij de Grote Vijver, tegenover De Boerderij

achterop z'n fiets mee naar huis nam. Mijn nichtje uit Rotterdam ging naar Arnhem. Zo ging dat in die tijd."

De inval van de Duitsers herinnert ze zich omdat op die dag, 10 mei, haar moeder jarig was. "Mid-nacht in de nacht hoorden we bommenwerpers overvliegen. Nu is het oorlog, zei mijn vader."

Na de oorlog was ze regelmatig met haar man in het buitenland. Hij moest een paar keer weg voor de FAO, de Food and Agricultural Organisation, waar de huidige bestuursvoorzitter van de Wageningen Universiteit, Louise Fresco, lange tijd een hoge functie vervulde. Daarna volgden er werkzaamheden voor Euroconsult en later voor Arcadis. Uiteindelijk streek het echtpaar Joosten-Pollman neer in een huis op Schaarsbergen.

Beeldtentoonstellingen

De beeldtentoonstellingen in Sonsbeek bezocht ze vanaf het eerste uur met haar echtgenoot. "De eerste herinner ik me nog goed. Ik heb er geloof ik zelfs van die kleine fotootjes van." De laatste jaren komt ze niet meer zo vaak in het park. Wel neemt Marian al jaren deel aan nordic-walkingtochten in de parken die het Bezoekerscentrum als startpunt hebben. Na afloop wordt ook daar een kopje koffie gedronken.

Haar kleinkinderen komen ook in Sonsbeek. "Die gaan met school naar het bezoekerscentrum om er iets op te steken over dieren en natuur. "Ik hoorde pas geleden nog dat iemand die daar educatie geeft met pensioen gaat. Die kon erg goed met kinderen omgaan."

Rob van Otterloo

*Bootjevaren bij de oude Fontein-
vijverbrug. Nu ligt daar de 'Drup-
pelbrug'. Ansicht uit 1935 uit de
collectie van Guus Jeurissen.*

Uit de jaarvergadering

Het uitgebreide verslag van de jaarvergadering van de Vereniging Vrienden van Sonsbeek van 25 maart 2015 vindt u op de website www.parksonsbeek.nl. Op die vergadering vroeg men o.a. naar de mening van het bestuur over het in de krant gelanceerde idee om een midgetgolfbaan in Sonsbeek aan te leggen. Hieronder vindt u nogmaals het standpunt van het bestuur hierover. Ondanks dat het standpunt van het bestuur dat de koeien in de Grote Weide moeten blijven in de vorige jaarvergadering algemene instemming van de leden kreeg leverde dit onderwerp een jaar later enige discussie op. Daarom herhalen we het standpunt. Er werd geïnformeerd naar het bezoek aan de IJskelder en de Belvédère. We hebben het nagevraagd en het antwoord vindt u hiernaast.

Vlotconcert in de Grote Vijver van Sonsbeek, met Zeemanskoor Ship Ahoy, voor de verbouwde Brasserie De Boerderij, 17 mei 2015

Midgetgolfbaan

In De Gelderlander heeft Bob Roelofs - ook lid van Vrienden van Sonsbeek - op persoonlijke titel tweemaal het idee gelanceerd om een nieuwe, moderne midgetgolfbaan aan te leggen in park Sonsbeek. Het bestuur van Vrienden van Sonsbeek heeft beide keren in de krant en later ook op de tv gereageerd. In de jaarvergadering heeft de voorzitter op verzoek het bestuursstandpunt nogmaals verwoord: een midgetgolfbaan is een leuk idee voor wat reuring in één van de 47 Arnhemse parken - zoals Presikhaaf, Immerloo en ook op Stadsblokken - maar niet in Sonsbeek. Park Sonsbeek is al druk genoeg bezet met evenementen. Bovendien vraagt de installatie van een 19 holes midgetgolfbaan zo'n 10.000 m2. Een omheinde ruimte die dan niet meer openbaar toegankelijk zal zijn. Het bestuur is er niet voor om bijvoorbeeld de Ronde Weide daaraan op te offeren.

De koeien in de weide

In 2013 meldde het Natuurcentrum problemen met haar koeien die 's zomers in de Grote Weide grazen: frekwente uitbraak van koeien uit de weide en hinder door parkbezoekers die, al dan niet met honden, dwars door de agrarisch gebruikte weide lopen. Uitgangspunt van het bestuur van Vrienden van Sonsbeek was: de koeien moeten in de weide blijven, ze horen bij het rijksmonument park Sonsbeek en we gaan helpen bij het creëren van draagvlak voor maatregelen. Nadat Vrienden van Sonsbeek aandacht voor het probleem en de oplossing hadden gevraagd in de lokale media en Bezoekerscentrum overleg met direct omwonenden had georganiseerd heeft het parkbeheer voorjaar 2014 de voorgenomen maatregelen uitgevoerd: uitgraven van de weide langs de hekken, aanbrengen van schrikdraad en plaatsen van informatieborden. Het probleem lijkt nu opgelost, er is begrip bij parkbezoekers en de weerstand blijkt minimaal.

Openstelling IJskelder/Belvédère

Eddy van Heeckeren die namens Bezoekerscentrum/Molenplaats de openstelling van de kelder en de toren organiseert meldt dat in 2014 de IJskelder 700 bezoekers heeft gehad en de Belvédère 1000.

Dit jaar is de IJskelder open op elke zondag van 14 tot 16 uur in de periode 28 juni t/m 13 september en de Belvédère ook, maar 3 weken eerder, namelijk van 7 juni t/m 13 september. De Belvédère is bovendien het hele jaar open op elke laatste zondag van de maand op dezelfde tijden. U bent van harte welkom. Groepen kunnen op afspraak de kelder en de toren bezoeken. Tel. 026-4450660.

Luuk Broer

Meanderthal

Nee, dit is geen tikfout; ik leg het uit.

Mijn favoriete plekje in Park Zypendaal is het dal van de Slingerbeek. Vanuit de diepe sprengkop langs het pad naar Huis Zypendaal slingert een beekje zich door een groen en vochtig dal naar de Spiegelvijver. Onderweg stroomt het door een aantal kwelplekken die meer water toevoegen. Via een kleine vijver (foto) gaat het stroompje onder een bruggetje door, waarna het zich door een klein moerasbos slingert - onder nóg een bruggetje door - naar de Spiegelvijver. Vanwege dat slingerende beekje noem ik dit paradijsje 'Meanderthal', met een knipoog naar de tijdgenoten van onze voorouders die al bijna honderdduizend jaar uitgestorven zijn.

Emeritus-hoogleraar archeologie Leendert Louwe Kooijmans beantwoordde mijn vraag of er ooit Neanderthalers in Arnhem zouden hebben gelopen bevestigend. De naam voor mijn lievelingsdal is dus niet zo gek.

Gerard Herbers, parkgids

Mijn plekje in het park - Hebt u ook zo'n plek in de parken? Stuur ons uw tekst van maximaal 220 woorden. De redactie kiest wat geplaatst wordt.

Colofon

Het Bulletin VVS is een uitgave van de Vrienden van Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem en van het Bezoekerscentrum Sonsbeek. Het Bulletin verschijnt vier keer per jaar. Het wordt gratis toegestuurd aan de leden van de Vereniging Vrienden van Sonsbeek. ISSN 1567-1054. Oplage 800 stuks.

Redactie:

Gerard Herbers
Rob van Otterloo
Luuk Broer (eindredacteur)

Vormgeving en druk:

Coers & Roest
ontwerpers bno | drukkers
Arnhem

Redactie-adres:

Bezoekerscentrum Sonsbeek,
Zypendaalseweg 24a,
6814 CL Arnhem
email: info@parksonsbeek.nl

Het Herfstnummer van Bulletin VVS verschijnt omstreeks 21 september. Vorige nummers vindt u op de website www.parksonsbeek.nl onder > Nieuws.

Reden retourzending:

Postcode:

Plaats:

Naam:

Straat:

Het correcte adres is:

6814 CL Arnhem.

Mogelijk is de adressering niet juist. Wilt u in dat geval zo vriendelijk zijn om hieronder de juiste gegevens in te vullen en het blad 'retour afzender' of deze strook in een enveloppe terug te sturen naar: Vrienden van Sonsbeek, Zypendaalseweg 24a, Port Betaald PAYS-BAS

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

Retour afzender/adreswijziging

VERENIGING VAN VRIENDEN VAN SONSBEEK